

DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2019.1\(31\).186371](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2019.1(31).186371)

УДК 128:316.6

Фаріда Тухомірова

МІСЬКИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ПРОЕКТ ЛІКАРНЯНОЇ КЛОУНАДИ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА СМІХОВОЇ КУЛЬТУРИ

Метою роботи є імплементація лікарняної клоунади як міського соціального проекту у простір соціально-філософських досліджень. Як різновид волонтерства, лікарняна клоунада практично не досліджувалась тому, що ця діяльність з реабілітації дітей в стаціонарах лікарні у багатьох країнах є професійною діяльністю. Одним з яскравих та найдобриших проектів у волонтерстві є лікарняна клоунада. Наукова новизна дослідження полягає у розгляді лікарняної клоунади як різновиду «сміхової культури», «народного сміху», «карнавалізації» та водночас «відповідального вчинку» волонтерів, які розвивають цей напрямок у різних містах України.

Ключові слова: волонтерство, гелотологія, лікарняна клоунада, міській активізм, соціальні проекти, сміхова культура.

Сьогодні в Україні особливої ваги набувають громадські рухи, тому що державні структури не в змозі реагувати на всі запити суспільства. Народження нових форм соціально-культурного досвіду, пов'язаного як з європейськими традиціями, так і з суспільним життям України, репрезентує феномен волонтерства, пов'язаний із такими поняттями, як «публічне життя», «громадська думка», «благодійна діяльність», «соціальні проекти» і з чисельними практичними аспектами.

Суспільство потребує допомоги волонтерів в різних його сферах (економічній, соціальній, екологічній, культурній). Діяльність волонтерів практично у всіх своїх проявах націлена на соціально значущі результати, має позитивну спрямованість, спектр її напрямів і видів весь час розширюється. Дискурси соціальної сфери набувають особливого сенсу, починають широко використовуватися в громадських дискусіях і стають дослідницькими завданнями у гуманітарному пізнанні.

Слово «волонтер» маркує появу дискурсу, що відображає нові форми соціальних зв'язків і нові види громадської діяльності. Зауважимо, що в державах Західної Європи протягом XVII–XXI століть модус волонтерства пройшов складний шлях від прояву в виключно військових і бойових діях до найважливішого елемента культури відкритого суспільства.

Волонтерство як соціальний феномен не досліджувався до кінця XX століття. Проте, такі наукові проблеми як поділ праці, солідарність, групова

взаємодія, праця, професійне покликання, які розроблялися в XIX–початку XX ст. М. Вебером [Вебер 1990], Е. Дюркгеймом, Г. Зіммеlem [Зиммель 1996], Т. Парсонсом [Парсонс 2000] можуть розглядатися як фундаментальні підвалини дослідження волонтерства. Ці методологічні орієнтири визначають пріоритетні вектори вивчення даного феномена як діяльності і спільності.

Відправною точкою в інтеграції означених підходів стала концепція М. Вебера, його типологія соціальних дій, у якій актуалізується суть самої волонтерської діяльності в її соціальному та аксіологічному аспектах. Окремі аспекти волонтерства привертають увагу дослідників лише з другої половини XX століття. Можливості дослідження волонтерства актуалізувала діяльнісно-активістська та діяльнісно-комунікативна парадигми, інтеграція теоретичних ідей К.-О. Апеля, М. М. Бахтіна, О. Ф. Больнова, М. Бубера, П. Бурдьє, С. Возняка [Возняк 2018], Ю. Габермаса, Е. Гідденса, А. Єрмоленка, Е. Левінаса, Ф. Фукуями, К. Ясперса та інших дослідників.

Для сучасної соціальної і практичної філософії представляє фундаментальний інтерес діалогічне розуміння стосунків між людьми у філософсько-антропологічній онтології М. Бахтіна. Гуманітарно-культурна парадигма М. Бахтіна, його діалогічний світогляд відкривають перспективи екзистенційно-онтологічного осмислення етики вчинку, філософії діалогу, а також виявлення їхнього взаємозв'язку. Етика вчинку і філософія діалогу М. Бахтіна є теоретико-методологічними підвалинами розвитку екзистенційно-онтологічного розуміння сутності і феноменології особистості і співбуття людей. На відміну від М. Бубера, Е. Левінаса і П. Рікера, які спиралися на релігійне обґрунтування діалогу, М. Бахтін наголошує на антропологічному поясненні спілкування. Він стверджує, що людина формується як людина, тому що має абсолютну потребу в іншій людині. У діалогічному спілкуванні з ними, «Я» стає самим собою, тільки розкриваючи себе для «Іншого», через «Іншого» і за допомогою «Іншого» [Бахтин 2003].

У міжнародних документах волонтерство характеризується як елемент громадянського суспільства, як механізм вирішення глобальних загальнолюдських проблем і може розглядатися як результат глобалізації. З представлених визначень видно, що волонтерство трактується як соціальна взаємодія різного рівня, де волонтери виступають самостійними суб'єктами соціальної дії, а виникають взаємозв'язку обумовлені суб'єктивною і об'єктивною користю для суспільства, соціальних спільнот і окремих людей [European... 2011].

Під впливом культурної індустрії, поширення американського стилю життя з'являються нові форми волонтерства. Лікарняна клоунада є одним з

яскравих та найкращих проєктів у волонтерстві. В суспільстві в цілому і в творчому середовищі зокрема починає змінюватися ставлення до соціальної роботи і благодійності. Це відбувається саме завдяки талановитим людям. Відомий американський актор Джонні Депп приходить у лікарні до тяжкохворих дітей в образі Джека Горобця. Однією з таких сучасних форм міської волонтерської діяльності стає лікарняна клоунада, один з напрямків медичної гелотології та новітніх форм сміхової культури.

Витоки клоунади виявляються у народних фарсах. У культурі ХХ ст. клоунада часто використовується як естетична антитеза серйозним питанням духовного, соціального і філософського характеру, поставлених режисером або драматургом. Зокрема, до естетики драматичної клоунади вдавалися великі представники літератури та абсурдистської драми [Есслин 2010].

Науковий інтерес до лікарняної клоунади з'явився недавно. Як різновид волонтерства, лікарняна клоунада практично не досліджувалась тому, що ця діяльність з соціально-культурної реабілітації дітей в стаціонарах лікарні у багатьох країнах є професійною діяльністю. У провідних лікарнях Західної Європи, США, Ізраїлю «Лікарняні клоуни» є важливою складовою оздоровчих програм арт-терапії, клоунотерапії і ігротерапії. Ті процеси, які у нас тільки починаються, в Німеччині, Франції, Америці, Італії та ряді інших розвинених країн існують на системному рівні: участь в постановці спектаклю – обов'язковий етап в реабілітації наркозалежних у Німеччині, а французькі, італійські або ізраїльські лікарняні клоуни, що працюють в онкологічних клініках, проходять підготовку не менше серйозну, ніж лікарі цих клінік [Ольшанський 2013].

Сміх являє собою міждисциплінарний феномен, він є одним з цінних свідчень моральної історії людства, він набуває універсально світоглядний характер, об'єднує людей, проникає в усі сфери людського життя, тому представляє безперечну наукову та методологічну значимість для сучасного гуманітарного пізнання. Сміх виникає на перетині різних зрізів людського буття, перш за все – тілесного, раціонального і духовного його аспектів. Наука про цілющий вплив сміху на людину – гелотологія (від грецького *gelos* – сміх) є одним з ефективних інструментів при вирішенні низки психологічних проблем людини, або лікуванні деяких хвороб.

Одним з перших звернув увагу на парадоксальний вплив гумору на пацієнтів у психотерапевтичному процесі відомий австрійський психіатр і філософ В. Франкл. Психіатр В. Фрай проводив дослідження по впливу сміху у Стенфордському університеті у 1963 р. [Fry, W. F. (1963)]. Він співпрацював з німецьким психотерапевтом-гелотологом М. Тітце, який займався гелотофобією та розробив гумородраму [Lambrecht, Titze 2015;

Titze 2007]. У США працює Асоціація прикладного та Терапевтичного Гумору (Association for Applied and Therapeutic Humor). Сміхотерапія та гуморотерапія активно застосовуються у західно-європейській та американській психотерапії для роботи з пацієнтами та саморозвитку.

Дослідженням різних аспектів лікарняної клоунади в контексті психологічної та соціальної роботи присвячені роботи, К. Гур'євої [Гур'єва 2016; Гур'єва, Сулейманов 2019], В. М. Ольшанського [Ольшанський 2013], К. Седова [Седов 2014], Т. Гриди та Н. Шевченко [Грида, Тихомірова, Шевченко 2018] та ін. Дослідники відзначають, що лікарняна клоунада, її результати кардинально відрізняється від манежної. Разом з тим як цілісний об'єкт теоретичних досліджень лікарняна клоунада не являлася об'єктом спеціального вивчення філософії. Роботи, присвячені дослідженню лікарняної клоунади, як інновації соціальної сфери та феномену практичної філософії поодинокі.

Актуальність теми зумовлює обґрунтованість постановки наукового завдання, що полягає в розробці адекватної теоретико-методологічної бази дослідження феномену лікарняної клоунади на перетині культурної антропології, філософії дитинства, філософії сміху, філософії міста, соціальної філософії та у міждисциплінарному полі соціогуманітарного знання. Метою роботи є імплементація лікарняної клоунади як міського соціального проєкту у простір соціально-філософських досліджень.

Рух лікарняних клоунів почався з актора нью-йоркського міського цирку Big Apple Circus Майкла Крістенсена, який заснував в 1986 р організацію 'Big Apple Circus Clown Care' і розвинув напрямок 'clown doctoring' (Clown Care Unit) [Седов 2014; Christensen, Titze 2018]. Лікарняна клоунада у західній традиції працює разом з центрами дослідження сміхотерапії.

Актор театру «Ліцедей» В. Ольшанський, переїхавши до США став одним з піонерів нової акторської професії – «Лікарняний клоун» ('Hospital Clown'), у 1996 році він став фундатором першої професійної національної організації лікарняних клоунів Італії – 'Soccorso Clown'. У 2010 'Soccorso Clown' ініціює створення Європейської Федерації Організацій Лікарняних клоунів. Учні Майкла Крістенсена є опонентами непрофесійної волонтерської соціальної клоунади, яку придумав інший американець – лікар Патч Адамс, котрий дозволив бути клоунами всім своїм маніфестом. В. Ольшанський чітко розрізняє ці напрями: «Лікар Патч прикидається клоуном, а ми прикидаємося лікарями» [Седов 2014: 75].

Для України волонтерський рух лікарняних клоунів є новим, але у багатьох містах України він стрімко набирає силу. На даний момент лікарняна клоунада існує тільки в обласних центрах України, у маленьких

містах, тим більше у селах, люди про таке навіть не чули, для багатьох лікарня залишається місцем, де потрібно лежати, страждати та не шуміти.

У грудні 2016 року канал «1+1» провів благодійний марафон «Здійсни Мрію» з метою розвитку медичної клоунади у столичній лікарні «Охматит». Але журналісти, які поверхнево підійшли до теми, заявили, що «лікарняної клоунади в Україні не існує», маючи на увазі професійну діяльність. Гроші для столичного проекту були зібрані, але була знецінена праця волонтерів в багатьох містах України.

Організації, які з'явилися як волонтерські та непрофесійні, тепер переймають досвід західних колег, відкривають літні школи з навчання нових лікарняних клоунів азам професії, змінюють свій юридичний статус і розширюють географію присутності. Зараз лікарняні клоуни працюють у Вінниці, Дніпрі, Запоріжжі, Києві, Львові, Миколаєві, Одесі, Рівному, Херсоні, Харкові та Черкасах.

Команди лікарняних клоунів з різних міст України шукають фінансової підтримки від меценатів. Добре, якщо знаходяться люди, завдяки яким вдається допомогти покрити транспортні витрати, придбати повітряні кульки та мильні бульбашки, оновити спеціальні костюми та взуття. Миколаївські клоуни отримали в подарунок спеціальні халати з натуральних тканин, які відповідають санітарно-гігієнічним вимогам, від студентів кафедри дизайну університету кораблебудування. Ці костюми для волонтерів були розроблені та створені молодими дизайнерами у рамках дипломної роботи. Проект команди «Playback театр для розвитку емоційного інтелекту» пройшов до півфіналу конкурсу «Ми – це місто!» у Запоріжжі.

У квітні 2015–16 рр. в рамках фестивального проекту «Клоун-доктор» пройшли дві благодійні акції. Акція «Клоун-доктор», коли волонтери виступають для онкохворих дітей, стала традиційною для кожної одеської «Комедіади». Діти – сироти, особливі діти, переселенці з Донецької та Луганської областей прийшли до Одеського Будинку клоунів на виставу «Клоун-шоу», підготовлений для них Братством лікарняних клоунів «Червоні носи» з Рівного. З виставою «Нон-стоп-клоун» вони приїхали до дорослих – поранених із зони АТО – в Одеський військовий госпіталь 411. Потім клоуни-волонтери провели майстер-клас з лікарняної клоунади, а також «лікували» дітей сміхом в одеських лікарнях і клініках [Коваленко].

Правила роботи лікарняних клоунів сформувався на основі досвіду роботи клоунів по всьому світу. У професійних клоунів в Ізраїлі особливий стиль, вони завжди працюють поодиноці. Робота, побудована на імпровізації, проводиться від п'яти до п'ятнадцяти хвилин у кожній палаті, неодмінно у присутності батьків. Але класичний тандем «Білого» і «Рудого» клоунів відкриває набагато більше можливостей в роботі. Отже, на пострадянському

просторі волонтери строго дотримуються правила роботи лікарняних клоунів в парі. Втім, це тільки основні образи. Для багатьох з клоунів образ – це друге життя. Часто в нестандартних ситуаціях, коли немає часу думати над своєю поведінкою, обрана «маска» сама вирішує, як вчинити.

У волонтера немає мети миттєво врятувати, або вилікувати, вони приходять, щоб допомогти прожити повсякденне лікарняне життя трохи інакше: погратися, поспілкуватися із хворим, почитати. Дітей у лікарнях багато, і радувати їх потрібно регулярно, працюючи кілька разів на тиждень по три-шість годин на день. Програма залежить від того, в якому медичному закладі працюють клоуни. Наприклад, у харківському Інституті ортопедії лікарями розроблений реабілітаційний комплекс вправ, який потрібно робити майже всім дітям. Але він теж пов'язаний із болем, тому клоуни намагаються полегшити біль на реабілітаційних заняттях.

Клоуни приходять у лікарні, щоб віддати свою веселу енергію тим, кому її не вистачає, а діти своїм сміхом і відкритістю заряджають клоуна. Люди різних професій у яскравих костюмах допомагають психологічно розвантажитися батькам і медперсоналу.

Клоуни залишають у палатах «осмішувачі повітря», «випромінювачі оптимізму», «додають» посмішки у крапельниці та проводять «дезінфекцію всіх палат розчином щастя». У творчості разом з клоунами діти відпочивають від лікувальних процедур та розкривають свої страхи та переживання.

Іноді клоуни стикаються з неприйняттям їх з боку дітей, що знаходяться у стресовому стані, нерозумінням батьків, але, як правило, завжди знаходять рішення. Успіхом може бути те, що дитина вперше за тиждень встала з ліжка, поїла, або просто посміхнулася. Найменша радість від дитини в лікарні – велика перемога лікарняного клоуна. Це дає йому сили приходити знову у важкі відділення та хоспіси.

Єдина офіційна школа медичної клоунади діє сьогодні в Ізраїлі. Волонтери постійно відкриті новим знанням. Лікарняні клоуни з Данії, Швеції, Білорусі приїжджали в Україну та разом виходили в лікарні. Колеги з італійського міста Тревізо проводили серію тренінгів у Києві. В Італії одну лікарню відвідує 150 волонтерів, а в українських командах працюють не більше декількох десятків людей. Стати лікарняним клоуном може кожен, хто хоче допомагати і вміє працювати над собою. Лікарняні клоуни переймають досвід один в одного. Початківці проходять навчання в Школі клоунів, у команду ретельно відбирають. Для всіх бажаючих розвиватися у волонтерській діяльності регулярно проводяться школи лікарняної клоунади в різних містах України.

Проводять навчання досвідчені психологи, арт-терапевти та лікарняні

клоуни з досвідом роботи. Волонтери багато чому повинні вчитися: враховувати стан хворого, знати санітарні, режимні та етичні норми на рівні медперсоналу. Лікарняний клоун – це також кропітка робота над собою, самоосвіта, тому залишаються найстійкіші. Багато волонтерів від природи володіють акторськими здібностями, але розкривають їх тільки в цій діяльності.

Висновки. Загальний психотерапевтичний вплив сміху здійснюється внаслідок вивільнення пригнічених емоцій і комплексів знімаються фізична, психологічна втома і напруга; вирішуються психологічні проблеми. Методи, що допомагають розслабити людину через конструктивний або деструктивний гумор, застосування театральних форм, читання смішних книг, перегляд комедій та іншими засобами, що викликають сміх у людини ефективні у лікуванні психологічних та фізіологічних проблем людини.

Лікарняна клоунада постає як глобальний соціальний феномен, вона має інтернаціональний характер і виступає каналом міжкультурної взаємодії. Відповідь на питання: чому люди стають лікарняними клоунами, що їх наводить на цей шлях, слід шукати, спираючись на положення феноменологічної концепції А. Шюца про «смилові структури повсякденного світу». Соціальна реальність в даній традиції – це сукупність об'єктів і подій всередині соціокультурного світу як досвіду буденної свідомості людей, що живуть своїм повсякденним життям.

Волонтерство сприяє формуванню демократичного суспільства, яке має базуватися на принципах свободи, творчості та гуманізму. Серед причин, за якими люди займаються волонтерською діяльністю та благодійністю – бажання поділитися тим хорошим, що є, мораль, мода чи тренд робити добро, тому що «так прийнято» і приносить моральне задоволення. Іноді людина відчуває в собі потребу або порожнечу і намагається за рахунок добрих справ заповнити її.

Рішення проблеми вчинку як проблеми соціальної філософії дозволяє розширити осмислення природи людини. Що б не привело людину в цю сферу – інтерес, можливість перевтілення або команда однодумців, для кожного з людей, які присвятили себе цій діяльності, «лікарняна клоунада» має власний сенс. Можливість стати цілісною особистістю, орієнтованою на адекватну поведінку в соціумі, дає людині відповідь на питання про сутність вчинку. Часто волонтери займаються благодійністю від «надлишку ресурсу», але в основі всього тут – любов до дітей, бажання дарувати їм радість, розуміння того, що ти можеш творити чудеса, допомагаючи людям в важкій життєвій ситуації.

Перспективи подальших розвідок полягають у дослідженні ролі біографічного / автобіографічного досвіду в рамках герменевтичної та

фенеменологічної інтерпретації [Голубович 2007]. Це сприятиме створенню кросс-дисциплінарної концепції медичної гелотології та розвитку сучасної сміхової культури.

Крім того, історія того чи іншого соціокультурного утворення може бути представлена як «біографія» (групи, спільноти), тобто в «просопографічній» перспективі. «Просопографія» у даному контексті є методологією досліджень, орієнтованою на створення «колективних біографій», «колективних портретів» різних соціальних груп і спільнот [Голубович 2008].

Просопографія лікарняних клоунів України дозволить отримати опис найбільш типових представників цієї спільноти, виявити і вивчити певне коло типів людей, що персоніфікують ті чи інші процеси і події, особливості роботи у міських соціальних проектах.

Список використаної літератури

- Арсеньєва, Т. (2017) *Дать надежду даже безнадежным*, в: *Веч. Одесса*, 01 августа, № 83 (10493), с. 3.
- Бахтин, М. М. (2003) *К философии поступка*, в: *Бахтин М. М. Собр. соч.*: в 7 тт., Москва: Русские словари, т. 1, сс. 7–68.
- Вебер, М. (1990) *Наука как призвание и профессия*, пер. с нем. А. Ф. Филиппова, П. П. Гайдено, в: *Вебер М. Избранные произведения*, Москва: Прогресс, сс. 707–735.
- Возняк, С. (2018) *Діяльнісно-комунікативна парадигма як методологічна основа аналізу освітнього процесу*, в: *Проблеми гуманітарних наук, сер. Філософія*, Дрогобич, вип. 39, сс. 46–57.
- Голубович, И. В. (2008) *Биография: силуэт на фоне Humanities (методология анализа в социогуманитарном знании)*, Одесса: ФЛП Фридман, 372 с.
- Голубович, И. В. (2007) *Методологические основания биографического дискурса в концепции М. Бахтина*, в: *Дóжа / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології*, Одесса: ФЛП Фридман, вип. 11: Методологічні проблеми сучасного гуманітарного знання, сс. 29–37.
- Грида, Т. Тихомірова, Ф., Шевченко, Н. (2018) *Гра як інструмент лікарняної клоунади*, в: *Філософія та гуманізм*, вип. 1, сс. 31–40. Дата звернення: 21.04.19. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/filtgum_2018_1_7
- Гурьєва, Е. С. (2016) *Теоретические аспекты больничной клоунады: анализ отечественной и зарубежной литературы*, в: *Казанский педагогический журнал*, Казань, №6 (119), сс. 139–141.
- Гурьєва, Е. С., Сулейманов, Р. Ф. (2019) *Больничный клоун*, Казань: Познание, 95 с.

- Зиммель, Г. (1996) *Как возможно общество?*, пер. с нем. А. Ф. Филиппова, в: *Зиммель, Г. Избранное*, т. 2, Москва: Юристъ, сс. 509–528.
- Коваленко, М. (2018) *Одессу заповняють клоуны.*, в: *Ведомости-Украина, веб-сайт*. Дата звернення: 21.04.19. Режим доступу: <https://vedomosti-ua.com/56936-odessu-zapolonyat-klouny.html>
- Парсонс, Т. (2000) *О структуре социального действия*, Москва: Академический Проект, 880 с.
- Ольшанский, В. (2013) *Путь клоуна. История смехотерапии*, Москва: Зебра-Е, 319 с.
- Седов, К. (2014) *Больничные клоуны: от волонтерства к профессии*, Москва: АНО «Больничные клоуны», 56 с.
- Эсслин, М. (2010) *Театр абсурда*, СПб.: Балтийские сезоны, 526 с.
- Christensen, M., Titze, M. (2018) *Wie der Humor in die Kinderklinik kam: die Lebensgeschichte des Begründers der weltweiten Klinik-Clown-Bewegung*, Tuttingen: HCD-Verlag, 188 s.
- Golan, G. (2009) *Clowns for the prevention of preoperative anxiety in children: a randomized controlled trial*, in: *Pediatric Anesthesia*, № 19, pp. 262–266.
- European year of Volunteering 2011 documents*. Retrieved April 21, 2019 from https://ec.europa.eu/citizenship/european-year-of-volunteering/european-year-of-volunteering-2011-documents/index_en.htm
- Fry, W. F. (1963) *Sweet Madness: A Study of Humor*, Palo Alto, CA: Pacific Books, 208 p.
- Fry W. F. (2006) *Humor an Me Studies*, in: *American Humor*, 3, № 14, pp. 105–132
- Lambrecht, L., Titze, M. (2015) *Heilsamer Humor: ein Arbeits-, Spiel- und Lesebuch*, Tuttingen: HCD-Verlag, 171 S.
- Titze, M. (2007) *Treating Gelotophobia with Humordrama*, in: *Humor & Health Journal*, XVI, Nr. 4, Ss. 1–11.

Фарида Тихомирова

ГОРОДСКОЙ СОЦИАЛЬНЫЙ ПРОЕКТ БОЛЬНИЧНОЙ КЛОУНАДЫ КАК НОВАЯ ФОРМА СМЕХОВОЙ КУЛЬТУРЫ

Целью работы является имплементация больничной клоунады как городского социального проекта в пространство социально-философских исследований. Больничная клоунада является одним из самых ярких и добрых волонтерских проектов. Как разновидность волонтерства, больничная клоунада практически не исследовалась так как эта деятельность по реабилитации детей в стационарах больницы во многих странах является профессиональной деятельностью. Научная новизна исследования заключается в рассмотрении больничной клоунады как разновидности «смеховой культуры», «народного смеха»,

«карнавализации» и одновременно «ответственного поступка» волонтеров, которые развивают это направление в разных городах Украины.

Ключевые слова: больничная клоунада, волонтерство, гелотология, городской активизм, смеховая культура социальные проекты.

Farida Tykhomirova

URBAN SOCIAL PROJECT 'HOSPITAL CLOWN' AS A NEW FORM OF LAUGH CULTURE

The aim of this work is to implement hospital clowning as an urban social project into the space of social and philosophical research. One of the bright and good projects in volunteering is hospital clowning. As a form of volunteering, hospital clowning has not been practically investigated that this activity of rehabilitating children in hospital in many countries is a professional activity. The research methodology consists in using a combination of general scientific and interdisciplinary research methods: induction and deduction, generalization, 'case studies', historical and comparative approaches. According to the philosophical and anthropological ontology of M. Bakhtin, a dialogical worldview opens up prospects for an existential-ontological understanding of the ethics of an act. The scientific novelty of the study is to consider hospital clowning as a variety of 'laughter culture', 'popular laughter', 'carnivalization' and, at the same time, 'responsible act' of volunteers who develop this direction in different cities of Ukraine. Volunteering contributes to the formation of a democratic society, which should be based on the principles of freedom, creativity and humanism. Among the reasons why people engage in volunteer activities and charity is the desire to share what is good, moral, fashion or the trend to do good, because it is accepted and brings moral satisfaction. Sometimes a person feels a need or emptiness in himself and tries to fill it through good deeds. In creativity, along with clowns, children rest from medical procedures and reveal their fears and experiences. Such art therapy is directed against the 'hospital syndrome', and the clown becomes a companion for the child to recover. In some hospitals, clowns accompany the child to surgery, and distract the child during painful medical procedures. Prospects for further research are to study the role of biographical / autobiographical experience in the framework of hermeneutic and phenomenological interpretations. This will contribute to the creation of a cross-disciplinary concept of medical gelotology and the development of a modern laughing culture.

Keywords: gelotology, hospital clowning, laughter culture, social projects, urban activism, volunteering.

References

- Arsenyeva, T. (2017) *Dat nadezhdu dazhe beznadezhnym* [Give hope to even hopeless ones], in: *Vech. Odessa*, 01 avhusta, № 83 (10493), p. 3
- Bakhtyn, M. M. (2003) *K filosofiyi postupka* [To the philosophy of action], in: *Bakhtyn, M. M. Sobr. soch.*: v 7 tt., Moskva: Russkyye slovary, t. 1, pp. 7–68
- Veber, M. (1990) *Nauka kak pryzvanye y professiya* [Science as a vocation and profession], per. s nem. A. F. Fylyppova, P. P. Haidenko, in: *Veber, M. Yzbrannyye proyvedeniya*, Moskva: Prohress, pp. 707–735
- Vozniak, S. (2018) *Diialnisno-komunikatyvna paradyhma yak metodolohichna osnova analizu osvithnoho protsesu* [The activity-communicative paradigm as a methodological basis for the analysis of the educational process], in: *Problemy humanitarnykh nauk. Ser. Filosofii*. Drogobych, vyp. 39, pp. 46–57
- Holubovych, Y. V. (2008) *Byohrafiya: syluet na fone Humanities (metodolohiya analiza v sotsyohumanytarnom znannyi)* [Biography: silhouette against the background of Humanities (methodology of analysis in socio-humanitarian knowledge)], Odessa: FLP Frydman, 372 p.
- Holubovych, Y. V. (2007) *Metodolohycheskye osnovanyia byohrafycheskoho dyskursu v kontseptsyyi M. Bakhtyna* [Methodological foundations of biographical discourse in the concept of M. Bakhtin], in: *Дόξα / Doxa. Zbirnik naukovykh prats z filosofii ta filologii*, Odesa: ONU im. I. I. Mechnikova, vyp. 11: Metodolohichni problemy suchasnoho humanitarnoho znannia, pp. 29–37.
- Hryda, T. Tykhomirova, F., Shevchenko, N. (2018) *Hra yak instrument likarniano klounady* [Playing as a hospital clown instrument], in: *Filosofii ta humanizm*, vyp. 1, pp. 31–40. Retrieved April 21, 2019 from http://nbuv.gov.ua/UJRN/filtgum_2018_1_7
- Huryeva, E. S. (2016) *Teoretycheskye aspekty bolnychnoi klounadi analiz otechestvennoi y zarubezhnoi literature* [Theoretical aspects of hospital clowning analysis of domestic and foreign literature], in: *Kazanskyi pedahohycheskyi zhurnal*. Kazan, № 6 (119), pp. 139–141
- Huryeva, E. S., Suleimanov, R. F. (2019) *Bolnychnye klouni* [Hospital clown]. Kazan: Poznanye, 95 p.
- Zymmel, H. (1996) *Kak vozmozhno obshchestvo?* [How is society possible?], per. s nem. A. F. Fylyppova, in: *Zymmel, H. Izbrannoe*, t. 2, Moskva: Yurist, pp. 509–528.
- Kovalenko, M. (2018) *Odessu zapoloniat klouny* [Odessa will be filled with clowns], in: *Vedomosti Ukraina*. Retrieved April 21, 2019 from <https://vedomosti-ua.com/56936-odessu-zapolonyat-klouny.html>
- Parsons, T. (2000) *O strukture sotsyalnoho deistviya* [About the structure of social action], Moskva: Akademicheskyy Proekt, 880 p.
- Olshanskiy, V. (2013) *Put klouna. Ystoriya smekhoterapii* [The way of the clown. History of Laughter Therapy], Moskva: Zebra-E, 2013, 319 p.
- Sedov, K. (2014) *Bolnychnye klouni: ot volonterstva k professii* [Hospital clowns: from volunteering to the profession], Moskva: ANO «Bolnychnye klouni», 56 p.
- Esslyn, M. (2010) *Teatr absurda* [Theater of the absurd], per. s anhl., SPb.: Baltyskiye sezoni, 526 p.
- Christensen, M., Titze, M. (2018) *Wie der Humor in die Kinderklinik kam: die Lebensgeschichte des Begründers der weltweiten Klinik-Clown-Bewegung*, Tuttingen: HCD-Verlag, 188 p.
- Golan, G. (2009) *Clowns for the prevention of preoperative anxiety in children: a randomized controlled trial*, in: *Pediatric Anesthesia*, № 19, pp. 262–266.
- European year of Volunteering 2011 documents*. Retrieved April 21, 2019 from https://ec.europa.eu/citizenship/european-year-of-volunteering/european-year-of-volunteering-2011-documents/index_en.htm
- Fry, W. F. (1963) *Sweet Madness: A Study of Humor*, Palo Alto, CA: Pacific Books, 208 p.
- Fry, W. F. (2006) *Humor an Me Studies*, in: *American Humor*, 3, № 14, pp. 105–132.
- Lambrecht, L. Titze, M. (2015) *Heilsamer Humor: ein Arbeits-, Spiel- und Lesebuch*, Tuttingen: HCD-Verlag, 171 S.
- Titze, M. (2007) *Treating Gelotophobia with Humordrama*, in: *Humor & Health Journal*, XVI, № 4, SS. 1–11.

Стаття надійшла до редакції 14.04.2019.

Стаття прийнята 30.04.2019